

LISSZABONI NYILATKOZAT AZ EURÓPAI KONTINENS FENNTARTHATÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI HÁLÓZATAIRÓL: HIDAK EURÓPA FÖLÖTT

A nyilatkozatot a területi/regionális tervezésért felelős miniszterek a Területi/Regionális Tervezésért Felelős Miniszterek Európai Konferenciájának (CEMAT) 2006. október 27-én Lisszabonban tartott 14. ülésén fogadták el

Mi, az Európa Tanács tagállamainak a CEMAT 2006. október 27-én Lisszabonban tartott 14. ülésén résztvevő miniszterei, figyelembe véve

- az Európa Tanácsnak az emberi jogok, a pluralista demokrácia és a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés különböző európai egyezmények és charták formájában megnyilvánuló előmozdítása melletti elkötelezettségét,

- az Európa Tanács fenntartható fejlődés melletti elkötelezettségét, amelyet az Európa Tanács tagállamainak állam- és kormányfői nyilvánítottak ki a 3. csúcstalálkozón (Varsó, 2005. május 17.), és különösen a CEMAT fenntartható területfejlesztés különleges céljai iránti elkötelezettségét, amelyet 2000-ben a CEMAT 12. ülésén elfogadott, az európai kontinens fenntartható területfejlesztéséről szóló irányelvek révén erősítettek meg és az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága részéről javasoltak a tagállamoknak a Rec (2002) 1. számú ajánlásban, valamint a fenntartható fejlődés területi dimenzióiról szóló Ljubljana nyilatkozatban,

figyelembe véve az Európai Unió tagállamai területfejlesztésért felelős minisztereinek 1999 májusában Potsdamban tartott informális értekezletén egyeztetett Európai Területfejlesztési Perspektívát (ESDP),

tudomásul véve az EU-tagállamok által kidolgozott és az EU területfejlesztési miniszterei által a 2007. május 24-25-én Lipcsében tartandó informális miniszteri ülésen elfogadásra kerülő Területi Agenda (Territorial Agenda) dokumentumot,

a Vezető Tisztviselők Bizottsága 2004-2006-ra szóló munkaprogramjában javasolt helyszíneket és célkitűzéseket követve, a "Fenntartható területfejlesztési hálózatok: hidak Európa fölött" elnevezésű témát és elsődleges témaköreit hangsúlyozva, amelyek a következők:

- többközpontúság és a kormányzás elveinek és követelményeinek nagy jelentősége és elismerése a kiegyensúlyozott társadalmi-területi fejlődés és területi kohézió egyre erősödő és dinamikus kereteinek kiépítése terén, az európai területeken és társadalmakban,

- közös Európánk különleges földrajzi helyzete, amely sokféle olyan lehetőséget kínál, amelyek megfelelő politikák és azok felelősségteljes végrehajtása révén megvalósíthatóak az államaink, régióink és helyi közösségeink tagjai és hatóságai közötti megállapodás, együttműködés és szolidaritás alapján,

- a területi kohézió és a területi integráció egységes megközelítése elősegítésének folytatására való készségünk a régiók kiegyensúlyozottabb társadalmi és gazdasági fejlesztése, az erőteljesebb kohézió és a nagyobb versenyszellem révén, amely egyidejűleg figyelembe veszi Európa sokféleségét és egyedülálló jellegét, valamint népeinek önazonosságát,

- Európa helyi és regionális hatóságainak szerepe a fenntarthatóság elveinek megvalósításában,

- a jelenlegi európai integrációs folyamatok - az új tagállamok Európa Tanácshoz történő csatlakozása és az Európai Unió alapítása óta legnagyobb mértékű bővítése - amelyek fontos lépések az egész Európára kiterjedő kohézió kialakításában,

elfogadjuk az alábbi nyilatkozatot:

A hálózatok növekvő jelentősége

A számos csomópontból, valamint a közöttük fennálló közvetlen vagy közvetett kapcsolatokból álló hálózatok a modern társadalmak alapvető elemét alkotják. A hálózatok döntő szerepet játszanak az Európát átívelő új hidak megépítésében, mert támogatják a különböző személyek és területek közötti tartós egymásrataltságot.

Minden hálózati csomópont tartalmaz korlátozott számú erőforrást, és a többi csomópontban fellelhető erőforrásoktól is függ. Az egyes csomópontok erőforrásainak (nevezetesen az embereknek és a szervezeteknek) a minősége, valamint a kölcsönhatás és a forrásmegosztás minősége határozza meg egy hálózat szerepét és hatékonyságát. Ez különösen a modern tudástársadalomban fontos, ahol a kutatásra és a fejlesztésre (K+F) fordított források koordinációja, valamint az információk és a tudás terjesztése rendkívül fontos a kreativitás, az innováció és a versenyképesség szempontjából. Ebben az értelemben a hálózatok nélkülözhetetlen eszköznek számítanak a lisszaboni stratégia célkitűzéseinek elérésében.

Európa jövőjének felépítése a kölcsönhatások és a kölcsönös átalakulások megerősítését tételezi fel nem csak regionális, nemzeti és európai szinten, hanem globálisan is, mert a dinamikus hálózatok külső kapcsolatokat igényelnek más hálózatokkal és rendszerekkel. A hálózatokat "hidakként" kell megtervezni és felépíteni az európai kontinens fenntartható területi és társadalmi-gazdasági fejlődése érdekében, ami könnyebben érhető el a rendszerek közötti kölcsönhatások erősítése révén. Az erős hálózatok segíthetik a fenntarthatóság előmozdítását.

A virtuális hálózatoknak (az együttműködési hálózatoknak) olyan infrastrukturális hálózatokra van szükségük, amelyek támogatják a kommunikációt és a kölcsönös átalakulást. Különösen a közlekedés (beleértve a szárazföldön belüli vízi utakat és az óceánjárók útvonalait is), valamint az információs és kommunikációs technológiák (ICT) fontosak az európai területi integráció szempontjából. Az Európai Uniónak a főbb transzeurópai közlekedési tengelyek szomszédos országokba és régiókba történő kibővítéséről szóló jelentése (Béke- és Fejlesztési Hálózat) fontos lépésnek számít a jó páneurópai kapcsolatok kialakítása terén.

A hálózatok a jobb kormányzás eszközüel is szolgálnak: az ismeretek és a legjobb gyakorlatok megosztása, a teljesítményértékelés (benchmarking) és a kollektív folyamatos tanulás, a kötelezettségvállalás, az ellenőrzés és az elszámoltathatóság a globalizáció és a területi kohézió kihívásaihoz való versenyképes alkalmazkodás előmozdításának új módjait képezik.

Az együttműködés és a hálózatépítés prioritásainak feltárása

A nagyvárosok és a regionális fejlesztési pólusok képezik a nemzeti és a nemzetközi csere, valamint a termék-és áruelosztás elsődleges csomópontjait; ezek a helyszínek a tudás, a kultúra, az információ és az innováció melegágyai. A városi hálózatok pótolhatatlanok a helyes gyakorlatok terjesztésében, valamint a fenntarthatóság dinamikájával, a versenyképességgel, a sokközpontú fejlesztéssel és a társadalmi befogadással kapcsolatos új elképzelések kialakítása és kipróbálása terén. Meg kell erősíteni a városi együttműködést és az olyan városi hálózatokat, mint amilyen a legutóbb kialakított Európai Városok Tudáshálózata (EUKN). Az Európa Tanács tagállamainak ezekre a tapasztalatokra kell építeniük az információk és a célzott ismeretek terjesztésekor a városi politikák jobb tájékoztatása céljából.

A városok és a régiók új szerepkörökkel is gazdagodtak a globális tudásgazdaság terén, ami a tematikusabb hálózatépítés szükségességét indokolja az európai városok között. Az innovációval, a foglalkoztatással és a gazdasági növekedéssel, a fenntartható mobilitással, a városok megújításával és a migránsok beilleszkedésével kapcsolatos helyi intézkedések olyan területeknek számítanak, amelyek a városi hálózatok különösen hatékonyak lehetnek az új ismeretek és információk összegyűjtésében. Hangsúlyozzuk az URBACT Közösségi Kezdeményezési Program és az Interreg III Közösségi Kezdeményezés közreműködését és azt a reményünket, hogy az európai területi együttműködés keretében megvalósuló jövőbeni programok továbbra is hangsúlyt fognak fektetni az európai városok közötti tematikus együttműködésre.

A kultúrák és a területi identitások meglévő sokfélesége felbecsülhetetlen lehetőséget jelent a területfejlesztés számára. A civil szervezetek és a társadalmi csoportok hálózata, valamint a társadalmi folyamatokból és a migrációs áramlásból kifejlődő szociális hálózatok a területi kapcsolatok szociális dimenziójának komplex szövetét alkotják. A kulturális és a civil hálózatokat, és nem csak azokat, amelyek az európai örökség hangsúlyozását ösztönzik, hanem azokat is, amelyek a kreativitás és az innováció serkentése érdekében a csereforgalmat támogatják, jóval szélesebb körben kell a jövőben ösztönözni Európa területén.

A természetvédelmi területek létrehozása és előnyeinek kihasználása stratégiai fontosságú Európa identitása és fenntarthatósága szempontjából, még akkor is, ha azok a védelem és a jogi keretek különböző szintjein állnak. A páneurópai ökológiai hálózatok megerősítése "zöld hidak" építését jelenti, amelyeket a természetvédelem, a biológiai sokféleség és a tájjelleg érdekében kell támogatni.

A tájak, különösen a kultúrtájak, amelyek az európai természeti és kulturális örökség jelentős részét képezik, hozzájárulnak az európai identitáshoz és a fejlődési lehetőségekhez. Sokféleségüknek és minőségüknek kell megteremtenuik az európai tájhálózat alapját az Európai Táj Egyszemély keretében.

Minden európai ország az integrált vidékfejlesztés kihívásaival találja magát szemben. A vidéki területek általában kis népsűrűségű területek, öregedő népességgel és gyenge városi hálózattal rendelkeznek, és néha nagyon távol is vannak. A gazdasági és a társadalmi szereplők kis sűrűsége a hálózatépítés és az együttműködés stratégiai szerepét hangsúlyozza. A "vidékfejlesztési pólus" koncepciója alkalmas lehet az együttműködés megszervezésére az egy vagy több kisvárost magában foglaló vidéki területeken, a bennük rejlő lehetőségek különböző módon történő kihasználásával. Az EU Leader kezdeményezés által összegyűjtött tapasztalatokat elemezni kell, mivel azok képezhetik a vidékfejlesztési intézkedések európai tudáshálózatának alapját.

Alapvető fontosságú a kapacitások növelése az integrált területi tervezési és területfejlesztési kérdésekkel kapcsolatos ismeretek előteremtése, összevetése és terjesztése szempontjából. A tagállamoknak elemezniük és javítaniuk kell a módszertani szempontokat, a projektek, a tervek és a politikai intézkedések irányítását, nyomon követését és értékelését, továbbá megfelelő ismeretterjesztési és képzési stratégiát kell kialakítaniuk. Az olyan európai tapasztalatokat felhasználva, mint az ESPON (Európai Tervezési Megfigyelő Hálózat), a tagállamoknak aktívan részt kell venniük a páneurópai hálózatok kiépítésében, hogy olyan nyilvános politikai irányvonalakat alakítsanak ki, amelyek kiegyensúlyozottabb és egészségesebb fejlődéshez járulnak hozzá.

Figyelembe kell venni az Európán belül a tengerekkel kapcsolatos kérdésekről folyó megbeszéléseket. A tengerekre vonatkozó területi tervezés és a tengerparti zónák integrált kezelése, különösen az óceánjárók útvonalai és a tengeri területek különböző felhasználási lehetőségeivel kapcsolatban, fontos szerepet játszhat az európai hálózatok kifejlesztésében.

A hálózatok fenntartható területfejlesztéshez való hozzájárulása

A páneurópai hálózatok megerősíthetik a versenyképességet és az innovációt, előmozdíthatják a területi kohéziót, de nem tekinthetők csodaszernek a gyenge területi kohézió, a fenntarthatatlan fejlesztés és a területi egyenlőtlenségek kezelésére. A hálózatok aszimmetrikus természetét le kell küzdeni a periférikus területek közötti együttműködés szerepének kiemelésével és a hálózatok ismeretterjesztő eszközként történő támogatásával.

A tagállamoknak figyelembe kell venniük a hálózatok működésének rendszerét, valamint azt, hogyan hathatnak egymásra ezek az egymást átfedő rendszerek. A nemzetközi szint az a lépcsőfok, amelyen a kreatívabb minták és együttműködési tapasztalatok találhatóak területi szinten. A határokon átnyúló hálózatok a városok és a régiók közötti stratégiai együttműködés beágyazásával, valamint a szociális, gazdasági, ökológiai vagy kulturális hálózatok kiépítésével érhetők el. A tervezés és a végrehajtás során figyelembe kell venni a területfejlesztési politikákat.

Az Internet hatékony eszköz a hálózatépítés támogatása szempontjából, és általános hozzáférhetőségének elsődleges célnak kell lennie, de a hálózatépítés az emberek, a szervezetek és a területek közötti kölcsönhatást is jelenti. Egy honlap nem pótolhat egy valódi és hatékony hálózatot.

A fent említettek alapján mi, az Európa Tanács tagállamainak területi/regionális tervezésért felelős miniszterei hangsúlyozzuk, hogy

- az Európa Tanács Területi Regionális Tervezésért Felelős Miniszterek Európai Konferenciája (CEMAT) az egyetlen olyan európai fórum, amely az európai kontinens fenntartható területi és társadalmi-gazdasági fejlesztése céljából egyesíti az EU tagállamait és az EU-hoz nem tartozó államokat;

- a CEMAT keretet biztosít az európai kontinens fenntartható területi és társadalmi-gazdasági fejlesztését célzó nemzeti és nemzetközi stratégiák létrehozását elősegítő kezdeményezések támogatására;

- a CEMAT-nak nemzetek feletti területfejlesztési stratégiákat kell kidolgoznia a területi hatásokkal rendelkező ágazati politikák integrált megközelítésére és koordinálására összpontosítva, a CEMAT Innovációs Régiók Páneurópai Hálózatának tapasztalatai, valamint a tagállamok Interreg Közösségi Kezdeményezés keretén belüli együttműködése alapján. Ezeknek a stratégiáknak a CEMAT és az EU közötti együttműködési kezdeményezések folyamatos kölcsönös kiegészítésén, és nem azok megkettőzésén kell alapulniuk;

- a CEMAT alapvető szerepet játszik az együttműködési hálózatok európai dimenziójának kifejlesztésében, megerősítésében és változatossá tételében, amelyek döntő fontosságúak a fenntartható területfejlesztés és a területi kohézió szempontjából;

- nagyon fontos az említett hálózatok aszimmetrikus természetének leküzdése, kiemelve az együttműködés szerepét nem csak a központi, hanem a periférikus területek között is, a területi kohézió előmozdítása, valamint a versenyképesség, az innováció és a kreativitás Európán belüli fokozása céljából;

- nagyon fontos a koordináció és az együttműködés biztosítása a hálózatépítő tagállamok és hatóságaik között nemzeti, regionális és helyi szinten, a területfejlesztési állami politikák vagy a cselekvések különböző szintjeire ható politikák területén. Ez a fajta koordináció hajtóerőként hathat a teljesítményértékelési (benchmarking) folyamatok irányába. A területi tematikus hálózatoknak ösztönözniük kell az állandó tanulást a területfejlesztés terén, és növelniük kell az innovációt a különböző országokban;

- támogatni kell a speciális „hálózatépítési környezetek” létrehozását különböző cselekvési szinteken, illetve a közigazgatás és a társadalom különböző ágazataiban, amelyek mozgósíthatják a hálózatok létrehozását, és ezáltal serkenthetik a hatékonyabb és szélesebb körű állandó tanulást. A CEMAT, az Európai Területi Együttműködés és az Új Szomszédság Politika keretében a tagállamok fokozzák a páneurópai hálózatépítést és együttműködést;

- a hálózatok kifejlesztése egyre nagyobb figyelmet igényel az emberek és a szervezetek iránt azon képességük javítása érdekében, hogy elérjék és magukévá tegyék a külső ismereteket a különböző tagállamokban;

- a területfejlesztés terén végzett kutatásra szükség van a megfelelő területi politikák kiindulási alapjaként, de a kutatási munkákat nem szabad megkettőzni. A területi ismeretek európai szinten történő javítása érdekében fontos a fokozott együttműködés és az olyan meglévő kutatási hálózatokban való részvétel, mint az ESPON;

- az európai kontinens fenntartható területfejlesztéséről szóló irányelvek (CEMAT Guiding Principles) keretet biztosítanak a fontos projektek és intézkedések értékeléséhez a területfejlesztési politika szempontjából, valamint a CEMAT és az EU közötti együttműködési menetrend elkészítéséhez, a területi kormányzás új formáinak kifejlesztése céljából, a hálózatok egész európai kontinensre kiterjedő bővítése révén.

Felkérjük

- az Európa Tanács tagállamait, hogy erősítsék, tegyék változatossá és valósítsák meg az együttműködési hálózatokat a területfejlesztés terén, és ezáltal alakítsanak ki szinergiát az európai kontinens fenntartható területi és társadalmi-gazdasági fejlesztése érdekében;

- a Miniszteri Bizottságot, a Parlamenti Közgyűlést, az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusát, valamint az Európai Uniót, hogy a fenntartható területi és társadalmi-gazdasági fejlődés és az Európa feletti hidak kialakításának hatékony módszereként támogassák a hálózati megközelítés erősítését transzeurópai szinten;

- az Európa Tanácsot és az Európai Uniót, hogy vegyék fontolóra az *”A sole ambition for the European Continent”* című jelentés végleges ajánlásainak kibővítését a területfejlesztés együttműködési kérdésekben történő előmozdítása céljából;

- az Európa Tanácsot és az Európai Uniót, hogy növeljék együttműködésüket a területfejlesztés terén olyan eszközök meghatározásával, amelyek elősegíthetik a területi transzeurópai együttműködést az EU-tagállamok és az EU-hoz nem tartozó államok között, valamint a szomszédos országokkal, az európai kontinens kiegyensúlyozatlan és fenntarthatatlan fejlődésének megakadályozása érdekében.

Eszközeink és hatáskörünk keretében kötelezettséget vállalunk arra, hogy

- hatáskörünkön belül folytatjuk a CEMAT irányelvek megvalósítását;

- a CEMAT 13. ülésén elfogadott ljubljanai nyilatkozatnak megfelelően folytatjuk a fenntartható fejlődés területi dimenziójának előmozdítására irányuló munkát;

- nemzeti és nemzetközi szinten megteremtjük a feltételeket a területi együttműködési hálózatok támogatására és megerősítésére a CEMAT keretein belüli, az egész európai kontinens fenntartható területi és társadalmi-gazdasági fejlesztése érdekében.